

представник сторони, а саме адвокат повинен бути наділений певною спеціальною правосуб'єктністю. В даному випадку слід виходити з того, що з моменту отримання статусу адвоката, він отримує лише певну фактичну цивільно-процесуальну правоздатність. Для отримання адвокатом вже реальної цивільно-правової дієздатності, тобто статусу цивільного процесуального представника особи, йому необхідно належним чином закріпити свої повноваження. Згідно зі ст. 26 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатська діяльність здійснюється на підставі договору про надання правової допомоги. В той же час дана норма статті, вказує що документами, що посвідчують повноваження адвоката на надання правової допомоги, можуть бути: 1) договір про надання правової допомоги; 2) довіреність; 3) ордер; 4) доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання правової допомоги. Виходячи з аналізу вказаної статті можна зробити висновок, що незалежно від того, яким документом буде посвідчуватися повноваження адвоката в суді, між адвокатом та клієнтом повинен бути укладений договір про надання правової допомоги. Необхідно звернути увагу на значну позитивність вказаної норми, оскільки до цього часу (до 15 серпня 2012 року, тобто до набрання чинності вказаним Законом) на законодавчому рівні не передбачалася така необхідність (Заборовський В.В. Підстави участі адвоката у цивільному судочинстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pap.in.ua/2_2013/Zaborovskyi.pdf). Однак у цивільному процесі вказану норму Закону необхідно використовувати з урахуванням вимог цивільного процесуального законодавства, а саме з урахуванням вимог ч. 4 ст. 42 Цивільного процесуального кодексу, яка зазначає, що повноваження адвоката як представника можуть посвідчуватись ордером, дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги, або договором. До ордера обов'язково додається витяг із договору, у якому зазначаються повноваження адвоката як представника або обмеження його прав на вчинення окремих процесуальних дій. Витяг засвідчується підписом сторін договору.

Підсумовуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що участь адвоката у цивільному процесі – досить складний аспект при захисті прав та інтересів громадян в суді: по суті задач, взаємовідносинам з органами та клієнтами, широкій сфері діяльності, особливостям правового та етичного регулювання. Участь адвоката в цивільному процесі України полягає у здійсненні ним представництва і захисті суб'єктивних майнових і особистих немайнових прав та охоронюваних законом інтересів інших осіб (громадян і юридичних осіб) та в сприянні суду в всебічному, повному і об'єктивному з'ясуванні обставин справи, прав і обов'язків сторін. Інституту адвокатури характерна велика кількість проблемних питань, що виявляються у ході юридичної практики, але єдиним і беззаперечним залишається факт соціальної і правової значимості його існування і потребує подальшого реформування.

Дзюба Л.В.

*студентка 5-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ БЕЗОПЛАТНОЇ ВТОРИННОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

Перш ніж перейти до розгляду проблематики надання безоплатної вторинної правової допомоги в Україні, слід звернутися до історичних основ виникнення інституту надання безоплатної правової допомоги.

Надання безоплатної правової допомоги має давню історію і, можливо, це одна з найважливіших традицій адвокатури. Історичні корені цього інституту сягають далекої давнини – безоплатна правова допомога існувала й існує, здається, скрізь, там де і існує право, незалежно від епохи, країни чи суспільства.

Аналізуючи історичні джерела та юридичну літературу, можна знайти відомості у різні історичні періоди і в різних країнах, де було забезпечення правовою допомогою тих прошарків населення, які внаслідок певних обставин та причин не могли захистити свої права і потребували професійного захисту. Прикладом є інститут патронату у Стародавньому Римі, коли патрон надавав допомогу в суді без винагороди. З часом така діяльність стала професією, за здійснення якої бралася плата, часто надто висока. Згодом був, так званий, закон Марка

Цінція, відповідно до якого надавалася допомога у веденні справ у суді кожному, хто звертався за цією допомогою. Інша сторона цього закону полягала в тому, що не існувало абсолютної заборони на отримання гонорару, а дозволялося лише добровільне «дарування» грошей. Проте така форма допускалася після закінчення судового процесу, що згодом призвело до високих гонорарів. Пізніше, майже через три століття після закону Цінція, було все ж таки розроблено обмеження розміру гонорарів: було введено обов'язок сторін складати присягу про те, що вони нікому нічого не давали, не обіцяли, не гарантували, але після закінчення судової справи дозволялося оплачувати роботу адвоката в обмеженому розмірі.

У Російській імперії це право має початок із Судовими Статутами 1864 р.: тим, хто не укладав угоду з адвокатом, суд призначав його «за правом бідності». Для ведення цивільних справ осіб, що користувалися правом бідності, призначався присяжний повірений Радою присяжних повірених. Обов'язок ведення таких справ, вважався однією з найважливіших функцій присяжної адвокатури. Такі категорії справ мали вестися присяжними повіреними з особливою увагою і ретельністю (Теньков С. Безоплатна правова допомога: як це має бути / С.Теньков // Юридичний вісник України. – 2011. – № 28. – С. 10).

На теренах сучасної України, з набуттям її незалежності і з вступом до Ради Європи, однією з вимог стандартів Ради Європи та практики Європейського суду з прав людини було утворення ефективної системи безоплатної правової допомоги. Таким чином у 2006 році було створено Раду з координації реформи безоплатної правової допомоги, діяльність якої була покликана на розроблення проекту Концепції формування системи безоплатної правової допомоги в Україні. В серпні цього ж року створюються центри надання безоплатної правової допомоги, перший такий центр створено у м. Харкові. У лютому 2007 року розпочав діяльність другий центр – у м. Біла Церква Київської області. Така діяльність мала позитивні аспекти і майже через 14 років після прийняття Конституції України, яка власне і проголосила кожному гарантію на безоплатну правову допомогу, був прийнятий спеціальний закон України «Про безоплатну правову допомогу», який регулював процес надання безоплатної, підстави для надання такого виду допомоги і суб'єктів які мають право на її отримання. То в чому власне суть надання вторинної безоплатної правової допомоги на сучасному етапі розвитку України і чи ефективна реалізація даної гарантії?

Конституція України в ст. 59 передбачає право кожного на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав (Конституція України: закон України від 28.06.1996 № 254к/96 // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3. – Ст. 27) . Згідно закону вторинна допомога – це складання процесуальних документів, захист від обвинувачення, представництво інтересів осіб, які мають право на таку допомогу, у судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами. Надавати її можуть адвокати й фахівці у галузі права, що в установленому порядку пройшли відповідний конкурсний відбір і внесені органом юстиції до реєстру суб'єктів надання безоплатної вторинної допомоги.

На відміну від первинної, вторинна безоплатна правова допомога передбачена для широкого кола суб'єктів, які мають право на отримання вторинної безоплатної правової допомоги:

- 1). особи, середньомісячний сукупний дохід сім'ї яких є нижчим суми прожиткового мінімуму;
- 2). діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, безпритульні діти, діти, які можуть стати або стали жертвами насильства в сім'ї;
- 3). особи, до яких застосовано адміністративне затримання чи арешт, особи, які відповідно до положень кримінального процесуального законодавства вважаються затриманими;
- 4). особи, стосовно яких обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою;
- 5). особи, в кримінальних провадженнях стосовно яких відповідно до положень Кримінального процесуального кодексу України захисник залучається слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням або проведення окремої процесуальної дії, а також особи, засуджені до покарання у вигляді позбавлення волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців або обмеження волі;

- 6). біженці та особи, які потребують додаткового або тимчасового захисту;
- 7). ветерани війни;
- 8). особи, які мають особливі заслуги та особливі трудові заслуги перед Батьківщиною;
- 9). особи, які належать до числа жертв нацистських переслідувань;
- 10). особи, щодо яких суд розглядає справу про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи; особи, щодо яких суд розглядає справу про надання психіатричної допомоги в примусовому порядку;
- 11). особи, реабілітовані відповідно до законодавства України, а також громадяни держав, з якими Україна уклала відповідні міжнародні договори про правову допомогу, а також іноземці та особи без громадянства відповідно до міжнародних договорів, учасником яких є Україна, якщо такі договори зобов'язують держав-учасниць надавати певним категоріям осіб безоплатної правової допомоги (Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 51. – Ст. 577).

Проте, на жаль, реалізація такого права має дещо проблематичний характер і досить часто проявляється неефективний аспект надання професійної допомоги. По-перше, в законі відсутній стандарт якості надання правової допомоги, до суб'єктів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу, не висунуті вимоги стосовно професійного рівня та його ділової репутації.

По-друге, залишається неврегульованим питання порядку й розміру оплати послуг юриста, за яку він погодиться їх надавати. Відповідно до закону система безоплатної правової допомоги фінансується з державного бюджету і більше не зазначається нічого. Тому закон чомусь не визначає і обмежує джерело фінансування лише коштами державного бюджету, залишаючи в стороні урегулювання можливості залучення, наприклад, спонсорських чи благодійних коштів.

По-третє, чітко не прописаний контроль за дотриманням порядку надання правових послуг адвокатами, отже це говорить про низьку якість надання правової допомоги, що дає зробити висновок про неналежну реалізацію гарантії, наданою Конституцією України. Головними чинниками низької якості безоплатних правових послуг є неефективна система підготовки юристів, недостатньо високі вимоги до суб'єктів надання правової допомоги, недостатнє фінансування безоплатної правової допомоги, де останнє в свою чергу позбавляє стимулювання адвокатів. Водночас, система безоплатної правової допомоги наразі не передбачає жодних критеріїв для надання такої допомоги малозабезпеченим особам, не встановлюються часові рамки для перевірки фінансового стану особи і в результаті досить часто відмовляють в наданні правової допомоги тим, хто її потребує, без урахування фінансового статусу особи (Глотов М. Особливості безоплатної правової допомоги в Україні / М. Глотов // Юридичний вісник України. – 2011. – № 38 (24-30 вересня). – С. 12).

Отже, Закон України «Про безоплатну правову допомогу» визначив порядок реалізації права на безоплатну вторинну правову допомогу, зокрема порядок її надання. Але все-таки виникають проблеми з її реалізацією, якістю, не урегульованість, адже головне – це не проголошення такого права, а реалізація його змісту, втілення приписів в життя, задля забезпечення ефективного механізму реалізації гарантії, якою забезпечує наша держава. Наразі перед законодавцем стоїть питання стосовно вдосконалення положень Закону відповідно до існуючих потреб малозабезпечених верст населення, повного забезпечення реалізації державної гарантії, вдосконалення підвищення якості надання безоплатної вторинної допомоги, контролю за її здійснення та підвищення ролі адвоката як спеціального суб'єкта, що власне і надає правову допомогу.

Коваленко Є.І.

*студент 2-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

МЕДІАЦІЯ ЯК НАПРЯМ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ